

« ___ » _____ 2020 р. № _____
на № _____ від « ___ » _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Виконуючий обов'язки директора НДІ
інтелектуальної власності
НАІрН України, к.ю.н.,

О.Ф.Дорошенко

« 21 » 08 2020 року.

ВИСНОВОК № 08/02-2020
науково-правової експертизи
об'єктів інтелектуальної власності

Складено 21серпня 2020 року

I. Зміст запиту

До Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України 15.07..2020 р. звернувся Шкарлет Сергій Миколайович д.е.н., професор із заявою про проведення експертного дослідження у сфері інтелектуальної власності на предмет наявності фактів

текстових запозичень без належних посилань у наукових публікаціях, автором яких він вказаний за джерелами інформації, що розміщені на сайті <http://falde-science.ucoz.ua/>, у публікаціях, що підписані ім'ям Василя Садового за посиланнями:

[http://falde-](http://falde-science.ucoz.ua/news/novij_kandidat_na_posaduministrila_osviti_vid_ze_komandi_vidznachivsij_tekstovsms_zapozichennjams/2020-06-03-85)

[science.ucoz.ua/news/novij_kandidat_na_posaduministrila_osviti_vid_ze_komandi_vidznachivsij_tekstovsms_zapozichennjams/2020-06-03-85;](http://falde-science.ucoz.ua/news/novij_kandidat_na_posaduministrila_osviti_vid_ze_komandi_vidznachivsij_tekstovsms_zapozichennjams/2020-06-03-85)

[http://falde-science.ucoz.ua/news/monografija_sergij_shkarleta_bulo_tvoe_stalo_moe/2020-06-04-86;](http://falde-science.ucoz.ua/news/monografija_sergij_shkarleta_bulo_tvoe_stalo_moe/2020-06-04-86)

[http://falde-science.ucoz.ua/news/naukova_stattja_sergij_shkarleta_tjap_liap_i_gotovo/2929-06-04-87;](http://falde-science.ucoz.ua/news/naukova_stattja_sergij_shkarleta_tjap_liap_i_gotovo/2929-06-04-87)

[http://falde-science.ucoz.ua/news/tak_ce_znovu_vach_shkarlet_zabezpechuju_vas_bezpekoju/2020-06-07-88;](http://falde-science.ucoz.ua/news/tak_ce_znovu_vach_shkarlet_zabezpechuju_vas_bezpekoju/2020-06-07-88)

[http://falde-science.ucoz.ua/news/serial_shkarlet_ekonomika_informacijnogo_tipu/2020-06-14-89.](http://falde-science.ucoz.ua/news/serial_shkarlet_ekonomika_informacijnogo_tipu/2020-06-14-89)

На вирішення експерта були поставлені такі питання:

1. Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у науковій праці Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с. та у статті Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні // Ефективна економіка. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4287>.

2. Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у науковій праці

Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с. та у статті Апарова О. В. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку: європейський досвід // Ефективна економіка. 2013. № 4.

3. Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Побудова моделей структурного типу з метою ідентифікації вимірів інформаційного потенціалу // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 3. С. 45-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2015_3_7 та у статті Ладонько Л. Побудова моделей структурного типу задля ідентифікації вимірів потенціалу стратегічних змін виробничо-економічних систем // Економіка природокористування і охорони довкілля. 2014. № 2014. С. 128-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2014_2014_34.

4. Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Формування стратегій розбудови економіки інформаційного типу з метою забезпечення економічної безпеки держави // Економіка України. 2016. № 3. С. 17-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_3 та у статті Микитенко В. В., Гребенюк О. В. Формування набору стратегій для розробки адаптивних технологій управління забезпеченням економічної безпеки // Вісник економічної науки України. 2011. № 1 (19). С. 79-87. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45753/18-Mukytenko.pdf?sequence=1>.

5. Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Технологія управління процесами формування та впровадження системно-універсальних детермінант розбудови економіки інформаційного типу // Економіка України. 2015. № 7. С. 29-40 та в публікації Шаргородська В. А., Поліщук Ю. А., науковий керівник Степова С. В. (Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ) «Роль інформації в сучасній економіці». URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Informatica/4_84863.doc.htm

II. Юридичні підстави проведення науково-правової експертизи:

1. Лист-запит Шкарлета С. М. від 15.07.2020 р.
2. Договір про надання консультативних послуг між Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності Національної академії правових наук України та Шкарлетом С. М. від 20 липня 2020 року № 08/02-020.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року (в редакції Закону № 5460-VI від 16.10.2012).
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватись бюджетними науковими установами» від 28 липня 2003 року № 1180 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 388 від 24.06.2016).
5. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи» від 12.01.2004 р. № 12, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26 січня 2004 р. за № 110/8709 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 6 від 04.01.2013 р.).

Підготовку висновку науково-правової експертизи доручено: доктору юридичних наук, професору, члену-кореспонденту НАПрН України, заслуженому юристу України, заступнику директора з наукової роботи

Мироненко Наталії Михайлівні, що має досвід науково-консультативної та науково-експертної роботи з 1980 року.

III. Для підготовки науково-правового висновку замовником було надано такі документи:

1. Висновок (з матеріалами перевірки) Комісії з академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» щодо достовірності інформації, яка розміщена на сайті <http://falde-science.ucoz.ua/> у публікаціях, що підписані ім'ям Василя Садового // Чернігів. 2020. 149 с. (далі – Висновок комісії).

2. Звіт про науково-дослідну роботу «Формування, нарощення та раціональне використання стратегічного потенціалу економіки України» (остаточний, термін виконання 2011-2015 роки), затверджений ректором ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» д.е.н., доц. В. Ю. Худoley 10 грудня 2015 р. // Київ. 2015. 214 с.

3. Науково-аналітична доповідь «Економіка інформаційного типу в системі економічної безпеки держави: бінарне стратегування й управління» / Шкарлет С. М., Микитенко В. В. // Чернігів. 2011. 19 с.

4. Витяг з протоколу № 04/1011 засідання Вченої ради від 21 грудня 2010 р. «Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая» – 1 арк.

5. Доповідь на засідання вченої ради 21 грудня 2010 р. на тему «Стратегічний потенціал держави: розбудова інформаційної економіки та системи економічної безпеки» – 24 с.

6. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с.

7. Бюджетна політика держави: система управління та інструменти реалізації: Препринт / І. Ю. Ружицький, Ю. В. Ружицький. Херсон: Видавництво «ОЛДІ-ПЛЮС», 2013. 136 с.

8. Шкарлет С. М. «Інформаційна економіка: методи, моделі та технологія формування»: монографія. Чернігів – Херсон: ЧНТУ МОН України, ПП Вишемирський В. С., 2014. 288 с.

9. Договір про розподіл майнових прав між Микитенко Вікторією Володимирівною та Шкарлетом Сергієм Миколайовичем від 01.01.2011 р. – 3 с.

IV. У процесі експертизи використано такі основні нормативно-правові акти та спеціальна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356. Набрання чинності 01.01.2004 р.

3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

4. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.

5. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38-39. – Ст. 380.

6. Закон України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

7. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Паризький Акт від 24.07.1971 року, змінений 02.10.1979 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75. – Ст. 2809.

8. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 6. – С. 4.

9. Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за заг. ред. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.

10. Ліпчик Д. Авторское право и смежные права / Д. Ліпчик; пер. с фр.; с предисловием М. Федотова. – М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. – 788 с.

11. Штефан О. Плагіат невід'ємна частина творчості? / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – № 2 (64). – С. 20-29.

12. Інтелектуальна власність: словник-довідник: у 2 т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. Т. 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка / уклад.: В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. – К.: Ін Юре, 2000. – 356 с.

13. Ионас В. Я. Произведения творчества в гражданском праве / В. Я. Ионас. – М.: Юридическая литература, 1972. – 168 с.

14. Хохлов В. В. Авторское право: Законодательство, теория, практика / В. В. Хохлов. – М.: Издательский Дом «Городец», 2008. – 288 с.

15. Шахрай С. М. О плагиате в произведениях науки (диссертациях на соискание ученой степени): научно-методическое пособие / С. М. Шахрай, Н. И. Аристер, А. А. Тедеев. – М.: МИИ, 2014. – 176 с.

16. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. – Київ: К.І.С., 2018. – 424 с.

17. Профессиональная лексика и термины. URL: <https://studfile.net/preview/7496924/page:7>.

18. Диброва Е. И. Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц : учебник для студ. высш. учеб. заведений: в 2 ч. Ч. 1. Фонетика и орфоэпия. Графика и орфография. Лексикология. Фразеология. Лексикография. Морфемика. Словообразование / [Е. И. Диброва, Л. Л. Касаткин, Н. А. Николина, И. И. Щеболева] ; под ред. Е. И. Дибровой. – 3-е изд., стер. – М., 2008. – 480 с. URL: <https://sci.house/ruskiy-yazyik-scibook/terminologicheskaya-professionalnaya-leksika-72433.html>.

Усі нормативно-правові акти досліджувалися в редакції, чинній на момент проведення експертного дослідження.

V. Опис експертного дослідження. Результати й висновки науково-правової експертизи

Предметом дослідження є правовідносини у сфері авторського права.

Об'єктами дослідження є:

- нормативно-правові акти;
- спеціальні літературні джерела;
- документи та твори, надіслані на експертизу.
- фактичні дані, що належать до властивостей матеріальних та нематеріальних (інформаційних) об'єктів.

Для вирішення поставлених перед експертом завдань використовувалися: загальні методи пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування та узагальнення) та окремі спеціальні методи дослідження (порівняння, тлумачення, формально-логічний, системно-структурний).

Перш ніж перейти до дослідження наданих на експертизу об'єктів на предмет наявності в них запозичень та відповіді на поставлені перед експертизою питання, необхідно передусім з'ясувати ***видову належність цих об'єктів, а саме – монографії та статей.***

Основні права громадянина України у сфері інтелектуальної діяльності, закріплені у статті 54 Конституції, відповідно до якої: *«Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом»* [1].

Відповідно до п. 2 ст. 4 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) *«Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс*

України. Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу» [2].

Законодавство України, яке встановлює правовий режим результатів інтелектуальної діяльності особи, відносить результати літературної, художньої, наукової творчості до об'єктів авторського права. Відповідно до п. 1 ст. 420 ЦКУ одним з об'єктів інтелектуальної власності є «літературні твори». Згідно зі ст. 433 ЦКУ під літературними творами розуміють зокрема «романи, поеми, статті та інші письмові твори». Відповідно до ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) об'єктами авторського права є твори в галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

«1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного, або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);

2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; <... >

2. Охороні за цим Законом підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо).

3. Передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі» [3].

Законодавство України у сфері авторського права не містить визначення поняття таких видів творів, як «літературний твір» та «науковий твір». Визначення зазначених понять наведено в спеціалізованому словнику-довіднику з інтелектуальної власності:

Літературний твір – це будь-який оригінальний письмовий твір белетристичного, наукового, технічного або практичного характеру, незалежно від його цінності чи призначення [12, с. 227].

Науковий твір – це твір, у якому всі питання розглядаються відповідно до наукового підходу. При цьому в законодавстві з авторського права загальне

посилання на наукові твори часто розуміється як таке, що означає всі види творів, крім художніх або белетристичних, наприклад такі, як твори з питань техніки, довідники, науково-популярні твори або практичні посібники [12, с. 226]. (Тут і надалі, для зручності викладу матеріалу і звернення особливої уваги, всі підкреслення зроблені експертом).

На думку Д. Ліпчик, визнаного на міжнародному рівні фахівця в галузі авторського права, «научными трудами считаются такие произведения, проблематика которых разработана в соответствии с требованиями научной методики. К ним относятся как труды в области точных, естественных, медицинских и других наук, так и литературные труды научного характера, а также труды по педагогике, технические документы и научно-популярные произведения, практические путеводители и т. д., географические карты, графики, чертежи и изобразительные произведения, касающиеся географии, топографии и в целом естественных наук» [10, с. 76].

Твір наукового характеру має відображати результати творчої діяльності автора, бути виражений в об'єктивній формі, що втілює суть певної наукової ідеї. Творча діяльність автора полягає у створенні твору за допомогою власних знань, досвіду, з використанням інформації та відомостей з інших джерел.

Головні вимоги до наукових творів як результатів наукової діяльності – високий рівень змісту, послідовність, творчий розвиток наявних поглядів та уявлень, які уточнюють, розширюють, змінюють закони та теорії.

Таким чином, вимоги до наукового твору, як результату наукової діяльності, лежать у площині його змісту, а не форми.

У процесі дослідження об'єктів, поданих на експертизу (монографій та статей), встановлено, що вони є письмовими творами, в яких автор досліджує теоретичні та прикладні аспекти удосконалення інструментарію державної політики економічного розвитку України. Автором опрацьована значна кількість наукових та статистичних джерел, використані спеціальні методи пізнання.

Викладене дає підстави для висновку про те, що надані на дослідження публікації, що позначені ім'ям Шкарлет С. М. відповідно до ст. 8 Закону містять у собі ознаки об'єктів авторського права, а саме літературних письмових творів наукового характеру у сфері економіки.

(1) Для відповіді на поставлені питання та для кваліфікації запозичень, наявних у монографіях та статтях, позначених ім'ям Шкарлет С. М. необхідно визначитись із поняттям «плагіат», його ознаками та з'ясувати, які запозичення та збіги не підпадають під кваліфікацію такого порушення авторських прав, як плагіат.

Статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» встановлено перелік дій, які визнаються такими, що порушують авторське право на твір, зокрема плагіат.

У п. «в» ч. 1 зазначеної статті Закону дається визначення плагіату, під яким законодавець розуміє «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору».

Стаття 1 вказаного Закону розкриває поняття термінів оприлюднення та опублікування твору, де:

«оприлюднення (розкриття публіці) твору - здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо;

опублікування твору, фонограми, відеограми - випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-

якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми» [3].

Плагіат – незголене запоження, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (чи його частини) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне як з творчою діяльністю, так і з нормами моралі та закону, що охороняє авторське право [12, с. 157].

Плагіат полягає в повному або частковому привласненні оригінальних елементів, що містяться в чужому творі та їх представлення як своїх власних [12, с. 483].

У ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» [4] та в ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» [5] міститься визначення поняття «академічний плагіат» як *оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.*

Нескладно помітити, що наведене визначення академічного плагіату не поділяє відтворювані шляхом опублікування тексти на такі, що є оригінальними, та такі, що не містять результатів творчості автора первинного тексту, хоча в тому ж визначенні йдеться саме про творчі результати наукової діяльності. Отже, Закон України «Про вищу освіту» та Закон України «Про освіту» не беруть до уваги наявності об'єктів, які не підпадають під авторсько-правову охорону, як це зазначено у ч. 3 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та у ч. 3 ст. 433 Цивільного кодексу України, а тому й не можуть бути об'єктом порушення авторських прав.

Обмеження правової охорони авторським правом передбачається також і на міжнародному рівні. Так, у п. 2 ст. 9 Угоди TRIPS, встановлено, що правова

охорона не поширюється на ідеї, процеси, методи чи функціонування, математичні концепції як такі. Договір ВОІВ про авторське право у ст. 2 повторив цю норму Угоди TRIPS. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори»: *«Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору»*. Крім того, відповідно до ст. 9 Конституції України: *«Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України»*. Аналогічна норма міститься і в ч. 1 ст. 10 Цивільного кодексу України: *«Чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України»*. До цього слід брати до уваги, що об'єктом авторсько-правової охорони є не просто «тексти», як це зазначено в освітніх законах, а твори в розумінні ст. 433 ЦКУ та ч. 1, 2 Закону. Це ж зауваження стосується і «наукових (творчих) результатів», оскільки не кожен такий результат може отримати охорону саме авторським правом.

Отже, з урахуванням усталеного поняття плагіату, що склалося у фахівців та доктрині авторського права, визначення об'єктів авторського права та обмежень дії авторського права, закріплене в законодавстві України та міжнародних актах, очевидним є твердження, що академічний плагіат треба розглядати саме як відтворення шляхом опублікування текстів (у розумінні творів) інших авторів без зазначення авторства, якщо такі тексти (фрагменти текстів) є оригінальними, тобто являють собою результати творчої діяльності авторів.

Саме такий підхід до визначення ознак плагіату та його кваліфікації застосовується і в українському судочинстві. Зокрема, у «Посібнику для суддів з інтелектуальної власності», підготовленому за сприяння Програми розвитку комерційного права Міністерства торгівлі США судьями

господарських судів України, що спеціалізуються на розгляді справ з інтелектуальної власності, з цього приводу зазначено таке:

«Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю чи частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Вчинення таких дій може порушувати як особисті немайнові, так і майнові авторські права, а характерними рисами, що у своїй сукупності утворюють правову конструкцію плагіату, є:

а) неправомірне використання чужого твору. Не кожен об'єкт, створений людиною, має авторсько-правову охорону: повний чи частковий збіг у текстах судових рішень, договорів, угод, законопроектів, інших матеріалів, які не є результатами творчої діяльності, до плагіату не належать. Проте і сам твір може містити неохоронювані елементи: не оригінальну назву; шаблонних, не оригінальних персонажів; загальні знання в певній сфері (наприклад, перелік джерел авторського права, назви та формули хімічних елементів, зміст теорем і аксіом тощо); фрагменти об'єктів, які не мають авторсько-правової охорони (витяги з матеріалів судової практики, посилання на нормативно-правові акти). Збіг таких фрагментів у різних творах не може вважатися плагіатом, ним є використання тільки охоронюваних елементів твору, які містять відбиток творчого внеску автора;

б) зазначення імені особи, яка не є автором твору. Мета вчинення плагіату полягає в тому, щоб за рахунок чужих творчих здобутків отримати певну власну вигоду: актуалізувати твір, зробити його більш сучасним, цікавим, надати йому більшої ваги, підвищити свій авторитет чи впливовість, одержати визнання, матеріальну винагороду, досягти іншого результату, якого бажає плагіатор. Зазначаючи своє ім'я на об'єкті, який містить недобросовісні запозичення, особа створює ілюзію власної творчості, вводить суспільство в оману щодо походження неправомірно використаного твору. Плагіат називають привласненням чужого авторства саме тому, що використання твору відбувається під іменем іншої особи, ніж та, що створила твір. Часом у наукових дослідженнях стверджується, що плагіатом слід вважати наявність у

творі значної кількості цитат з того ж самого твору, коли обсяг такого цитування перевищує поставлену мету. Однак такий висновок є хибним за умов, якщо: кожна цитата супроводжується відповідним посиланням, при цьому не відбувається ігнорування чи приховування імені автора та зазначення замість нього імені іншої особи; автор твору, значна частина якого складається з цитат з того ж самого джерела з посиланням на кожну цитату, не удає, що він є автором запозичених фрагментів. До плагіату належить лише те використання творів, за якого відбувається привласнення авторства:

в) оприлюднення (опублікування) об'єкта, який є повним відтворенням чужого твору або до складу якого включено чужий твір (твори) чи його частину (частини). Факт підготовки об'єкта, який містить запозичення з іншого твору чи творів без посилань на їхніх авторів, як такий не відноситься до плагіату» [16, с. 87, 88]. (Підкреслено експертом).

Запозичення в науковій сфері можуть здійснюватись як правомірно (ті, що не забороняються законом), у науково коректній чи некоректній формі, так і неправомірно (ті, що не дозволяються законом).

Правомірне запозичення (те, що не забороняється законом).

Під правомірним запозиченням у науковій сфері, вираженому в науково коректній формі, розуміється обґрунтоване цілями цитування використання в своєму творі науки частини чужого тексту з обов'язковою вказівкою (посиланням) на дійсного автора та джерело запозичення, оформлені відповідно до встановлених правил цитування.

Неправомірне запозичення (те, що не дозволяється законом).

Формою неправомірного запозичення у науковій сфері виступає плагіат. Під плагіатом у науковій сфері розуміється порушення особистих немайнових прав автора (авторських прав) шляхом привласнення авторства на твір науки (або частину твору науки), що виразився в неправомірному, тобто необґрунтованому цілями цитування запозиченні чужого тексту (частини тексту) без вказівки (посилання) на дійсного автора та джерело запозичення, оформленого згідно зі встановленими правилами цитування.

Плагіат можна кваліфікувати за такими ознаками:

- першою кваліфікаційною ознакою плагіату є **посягання на об'єкт авторського права;**

- другою кваліфікаційною ознакою плагіату є те, що **це завжди активна дія, форму якої законодавець визначив як оприлюднення (опублікування) твору;**

- третя кваліфікаційна ознака плагіату полягає в тому, що **дія, яка є зовнішнім проявом плагіату, є незаконною (протиправною);**

- четверта кваліфікаційна ознака плагіату полягає в тому, що **незаконна дія може проявлятися в оприлюдненні (опублікуванні) твору як повністю, так і частково.**

- п'ята кваліфікаційна ознака – **привласнення чужого твору** – оприлюднення (опублікування твору) під іменем особи, що не є автором цього твору [11, с. 21, 22, 23].

Види плагіату. У доктрині авторського проводиться розмежування між грубим, «стовідсотковим» плагіатом, при якому чужий твір привласнюється в повному обсязі або практично повністю, та плагіатом «замаскованим», при якому плагіатор намагається приховати своє діяння або привласнити якісь суттєві істотні оригінальні елементи твору, що став жертвою плагіату [10, с. 484].

З фактичного погляду плагіат у науковій сфері здійснюється у двох формах:

а) дослівного привласнення авторства чужого тексту;

б) привласнення чужого тексту із застосуванням стилістичного прийому парафрази, тобто із заміною слів і виразів на близькі за смислом (синоніми) без зміни змісту запозиченого тексту твору науки.

Для визначення форми здійснення текстових запозичень та відповіді на поставлене питання щодо наявності плагіату необхідно враховувати, що досліджувані об'єкти, автором яких зазначений С. М. Шкарлет, мають ознаки твору наукового характеру у сфері економіки.

Науковий твір набуває авторсько-правової охорони не тому, що його зміст має науковий характер, а тому, що він має творчий характер, існує і відображений в об'єктивній формі.

При цьому оригінальність твору оцінюється по-різному щодо наукових творів та творів художньої літератури.

«Причина подібної різниці полягає в тому, що автор наукової праці значною мірою зв'язаний принципами, що панують у цій галузі знань, хронологією, відмітною манерою викладу, непорушними трафаретами в тих випадках, коли мова йде про загальновідомі речі або питання, з приводу яких немає розбіжностей. У процесі своєї роботи автор користується різними теоретичними джерелами, багато з яких може розглядатися як обов'язкова бібліографія, звідки він черпає і бере значну частину матеріалу для створення нового твору.

Оригінальність, відбиток особистості автора полягає, таким чином, не у композиції, як це має місце відносно художніх або драматичних творів, де автор може комбінувати факти на свій розсуд, а у відборі елементів, подробицях і формі виразу» [10, с. 76].

Отже, щодо наукових творів оригінальність повинна оцінюватись при врахуванні вже наявних положень, спеціальної термінології, особливостей методики та використання певного інструментарію для проведення теоретичних досліджень

Зрозуміло, що в працях С. М. Шкарлета наявна стандартна термінологія, застосовані певні стандартні наукові підходи та правила, загальновизнані методи дослідження, що характерні для відповідної галузі наукових знань. Однак це не свідчить про неоригінальність науково твору. У будь-якому науковому творі є елементи, що охороняються і не охороняються.

«Наприклад, у використовуваних фактах, прийомах дослідження, теоретичних основах зазвичай немає ознак творчості і вони самі по собі (поза авторською формою) не охороняються правом (зазвичай все це відомо). Інша справа – послідовність, спеціальна аргументація і науковий апарат,

підходи до розкриття наукових ідей, особливі символи (знаки, мова), методи компоновки матеріалу» [14, с. 70].

Відповідно до законодавства України не визнається порушенням вільне використання твору із зазначенням імені автора.

Статтею 21 Закону визначені основні способи вільного використання твору із зазначенням імені автора.

«Без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення» [3].

Відповідно до ст. 1 Закону

«цита́та – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілишими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні» [3].

Згідно зі ст. 10 Бернської конвенції допускаються цитати із творів, які були правомірно оприлюднені за умови додержання добрих звичаїв та в обсязі, виправданому поставленою метою, включаючи цитування статей із газет і журналів у формі огляду преси, з обов'язковим зазначенням джерела та імені автора, якщо це практично можливо [7].

Отже, використання цитат (коротких уривків) в іншому творі можливе без згоди автора, проте з обов'язковим зазначенням його імені та джерела запозичення. Цитата не може бути лише вставлена до контексту іншого твору,

вона застосовується для посилання на інший погляд чи думку окремого автора або як пояснення свого твердження тощо.

У науковій літературі з питань авторського права використовується термін «сумлінне» використання твору. Сумлінне використання допускається в таких цілях, як складання критичних рецензій, коментарів, зведень новин, репортажів з метою навчання і наукових досліджень. При визначенні цього терміна варто враховувати такі фактори, як:

- мета – використання має комерційний характер чи лише освітні або наукові цілі, а не отримання прибутку;
- характер твору, що охороняється авторським правом;
- обсяг і значущість частини твору, що використовується, відносно всього твору загалом, і вплив, що може справити це використання на потенційний ринок збуту чи цінність цього твору.

Сумлінне використання є свого роду вільним використанням твору [10, с. 158]. Треба зазначити, що Бернська конвенція «Про охорону літературних і художніх творів» також використовує термін «сумлінна практика» (*fair practice*) як норму, що визначає допустимість вільного використання творів шляхом цитування в освітніх цілях (п. 1 ст. 10) [7].

Положення щодо сумлінного використання твору існують і в законодавстві України з авторського права. Так, відповідно до ст. 21 Закону без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається: використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей із газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлене критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків із виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення [3].

Отже, цитата – це уривок з тексту, запозичений із певного джерела й використовуваний в іншому тексті з посиланням на джерело, з якого взята

цитата. При здійсненні цитування ні Закон, ні доктрина авторського права не обмежують форму цитування. Це може бути або відтворення оригінального тексту, або його передача в наближеній до оригіналу формі зі збереженням суті цитованого матеріалу, оригінальних думок, позиції автора, що цитується. Крім об'єктів, що відповідають вимогам авторсько-правової охорони, є такі, які авторським правом не охороняються. Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону: **«... правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і *не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі*»** [3]. Така ж позиція викладена у п. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 від 04.06.2010 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» [12].

Кожна галузь знань має свою термінологічну лексику. Терміни – це слова або словосполучення. В основі кожного терміна лежить визначення (дефініція). Розрізняють: 1) загальнонаукові терміни, які використовуються в різних галузях знань і належать науковому стилю мовлення загалом. Ці терміни утворюють загальний понятійний фонд різних наук і мають найбільшу частотність використання; 2) спеціальні терміни, які використовуються в певних галузях науки, виробництва та техніки. Термінологічна лексика інформативна, тому в мові науки незамінна. Терміни дозволяють коротко і гранично точно сформулювати думку, однак ступінь термінологізації тексту неоднаковий. Частотність вживання терміна залежить від характеру викладу та адресації тексту [17]. Слова і словосполучення, що використовуються в певній галузі науки, техніки, мистецтва, складають термінологічну і професійну лексику [18].

Термінологічна та професійна лексика не є об'єктом охорони авторським правом. Об'єктом авторського права є терміни, які автор пропонує ввести в понятійно-категоріальний апарат науки та авторські визначення як уже усталених, так і запропонованих термінів або авторське тлумачення

наявних категорій. Саме в цьому проявляється творчий інтелектуальний результат автора, який підпадає під авторсько-правову охорону.

З огляду на вищевикладене, до об'єктів у науковій сфері, а саме в економіці, використання яких без відповідного посилання на джерело не буде порушенням авторського права, а отже, і не буде кваліфікуватися як плагіат, належать зокрема:

- запозичення текстів методик проведення економічних досліджень;
- використання стандартних показників результатів досліджень;
- опис застосованих прийомів дослідження та отриманих внаслідок такого дослідження результатів;
- використання теоретичних основ;
- використання спеціальної термінології, ustalених знань та висловів, що панують у певній сфері знань;
- згадування в тексті визначень різних понять, які є загальноживаними у відповідній галузі наук;
- використання статистичних даних.

Перелічені об'єкти не мають творчого характеру й тому вони не мають ознак об'єктів, що охороняються авторським правом. Оскільки авторським правом охороняється лише форма твору, у разі наявності подібності змісту, але при різній формі плагіат буде відсутній.

Зважаючи на вищезазначене та враховуючи визначену видову належність монографій та статей, експерт вважає необхідним і достатнім для відповіді на поставлені питання в процесі подальшого дослідження провести їх аналіз на наявність/відсутність у них ознак плагіату саме з огляду на нормативні положення Закону України «Про авторське право і суміжні права», Угоди TRIPS, Договору ВОІВ про авторське право, які є частиною законодавства України. При цьому виявлення ознак плагіату означатиме, що монографії та статті містять і ознаки академічного плагіату, відсутність же таких ознак свідчатиме, відповідно, і про відсутність академічного плагіату в розумінні законодавства про освіту.

На основі викладеного переходимо до безпосереднього аналізу об'єктів, наданих на експертизу.

Щодо питання 1: Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у науковій праці *Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с. та у статті Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні // Ефективна економіка. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4287>.*

Науковий твір «Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні» (далі – *твір № 1*) є колективною монографією та характеризується нероздільним співавторством. Серед авторів цього наукового твору є Ю. В. Ружицький, який є співавтором наукового твору Бюджетна політика держави: система управління та інструменти реалізації: Препринт / І. Ю. Ружицький Ю. В. Ружицький. Херсон: Видавництво «ОЛДІ-ПЛЮС», 2013. 136 с. (далі – *твір № 2*).

Порівняння наукового твору № 1, наукового твору № 2 та статті Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні // Ефективна економіка. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4287> (далі – *твір № 3*) **дає підстави для таких висновків.**

1) абз. 2 на с. 39 твору № 1 збігається з абз. 3 на с. 69 твору № 2 та з абз. 1 на с. 2 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 38 матеріалів, наданих на експертизу);

2) абз. 3 на с. 39 твору № 1 збігається з абз. 1 на с. 70 твору № 2 та з абз. 2 на с. 2 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 38 Висновку комісії);

3) абз. 2 на с. 41 твору № 1 збігається з абз. 5 на с. 71-72 твору № 2 та з абз. 1 на с. 3 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 39 Висновку комісії);

4) абз. 1 на с. 43 твору № 1 збігається з абз. 1 на с. 74 твору № 2 та з абз. 1 на с. 2 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 39 Висновку комісії);

5) абз. 1 на с. 152 твору № 1 збігається з абз. 4 на с. 82 твору № 2 та з абз. 1 на с. 2 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 39 Висновку комісії);

6) абз. 2 на с. 153-154 твору № 1 збігається з абз. 2 на с. 83 твору № 2 та з абз. 1 на с. 9 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 41 Висновку комісії);

7) абз. 3, 4 на с. 155 твору № 1 збігається з абз. 4 на с. 85-86 (4 абзац с. 85 і 1 абзац с. 86) твору № 2 та з абз. 1 на с. 5 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 41 Висновку комісії);

8) абз. 5 на с. 156 твору № 1 збігається з абз. 1 на с. 87 твору № 2 та з першим реченням абз. 1 (абзац збігається з одним реченням) на с. 4 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 42 Висновку комісії);

9) абз. 1 на с. 157 твору № 1 збігається з абз. 2 на с. 87-88 твору № 2 та з другим реченням абз. 1 та абз. 2 на с. 4 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 42 Висновку комісії);

10) таблиця 3.1 – с. 152-153 твору № 1 збігається з таблицею 2.2 – с. 84 твору № 2 (ця таблиця є результатом праці іншого автора, про що свідчить посилання, зроблене у творі № 2, а саме – Апатова Н. В. Оцінка ефективності місцевих бюджетів / Н. В. Апатова, Р. Ш. Меджитова // Економіка Крима. – 2010. – № 4 (33). – С. 104-107) та таблицею 3.1 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 40 Висновку комісії);

11) таблиця 3.3 – с. 157 твору № 1 збігається з таблицею 2.4 – с. 87 твору № 2 та таблицею 2 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 41 Висновку комісії);

12) абз. 2 на с. 158 твору № 1 збігається з абз. 2 на с. 88 твору № 2 та з абз. 1 на с. 9 твору № 3 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 42 Висновків комісії).

Таким чином, виявлені збіги фрагментів твору № 1 та твору № 2 свідчать, що їхнім автором є Ружицький Ю. В., який зазначений як один зі співавторів твору № 1 та твору № 2 при нероздільному співавторстві.

Твір № 2 підписаний до друку 15.01.2013 р. і вийшов у світ у 2013 році. Твір № 3 був опублікований у журналі «Ефективна економіка» № 9 за 2015 рік.

Висновок по питанню 1:

академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII відсутній у монографії Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с., оскільки відсутні неправомірні запозичення тексту статті Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні // Ефективна економіка. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4287>.

Щодо питання 2: Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року

№ 3792-XII у науковій праці Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с. та у статті Анарова О. В. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку: європейський досвід // Ефективна економіка. 2013. № 4.

Порівняння творів № 1, № 2 та статті Анарова О. В. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку: європейський досвід // Ефективна економіка. 2013. № 4 (далі – *твір № 4*) свідчить про наступне:

1) фрагменти тексту на с. 44-45 твору № 1 збігаються з фрагментами тексту на с. 32-33 твору № 2 та з фрагментами твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 44, та абз. 1 на с. 45 Висновку комісії);

2) абз. 2, 4 на с. 47 твору № 1 збігаються з абз. 1, 3 на с. 35 твору № 2 та з абз. 1, 2 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 45 Висновку комісії);

3) абз. 5, 6 на с. 46-47 твору № 1 збігаються з абз. 1, 2 на с. 34-35 твору № 2 та з абз. 4, 5 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 45 Висновку комісії);

4) фрагмент тексту на с. 48 твору № 1 збігається з фрагментом тексту на с. 35-36 твору № 2 та з абз. 6-10 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 45 Висновку комісії);

5) фрагмент тексту на с. 48-49 твору № 1 збігається з фрагментом тексту на с. 36-37 твору № 2 та з абз. 1-7 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 46 Висновку комісії);

6) абз. 1-5 на с. 50 твору № 1 збігаються з абз. 6 на с. 37 та з абз. 3 на с. 38 твору № 2, а також з абз. 8-12 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 46 Висновку комісії);

7) фрагмент тексту твору № 1, починаючи з абз. 6 на с. 50 по абз. 1 на с. 52 збігається з абз. 4 на с. 38 по абз. 4 на с. 39 твору № 2, а також з абз. 1-6

твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, поданої на с. 47 Висновку комісії);

8) фрагмент тексту твору № 1, починаючи з абз. 2 на с. 52 по абз. 3 на с. 53 збігається з фрагментом тексту твору № 2, починаючи з абз. 5 на с. 39 по абз. 5 на с. 40 та з абз. 7-12 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 47 Висновку комісії);

9) абз. 4 на с. 53 та фрагмент тексту на с. 54 твору № 1 збігаються з фрагментом тексту твору № 2, починаючи з абз. 6 на с. 40 по абз. 2 на с. 42 включно та з абз. 1-6 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 47 Висновку комісії);

10) абз. 2–4 на с. 55 твору № 1 збігаються з абз. 2-5 на с. 42-43 твору № 2 та абз. 7-10 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 48 висновку комісії);

11) абз. 6 на с. 55 та с. 56-57 твору № 1 збігаються, починаючи з абз. 1 на с. 1 по абз. 3 на с. 44 твору № 2 та абз. 1-13 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 49 Висновку комісії);

12) абз. 1-2 на с. 58 твору № 1 збігаються з абз. 4 на с. 44 та абз. 1 на с. 45 твору № 2, а також із абз. 1, 2 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 50 Висновку комісії);

13) фрагмент твору № 1, починаючи з абз. 4 на с. 60 по абз. 4 на с. 61, збігається з фрагментом твору № 2, починаючи з абз. 3 на с. 47 по абз. 1 на с. 48, а також з абз. 3-8 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 50 висновку комісії);

14) фрагмент твору № 1, починаючи з абз. 4 на с. 63 по абз. 3 на с. 64, збігається з тестом твору № 2, починаючи з абз. 1 на с. 50 по абз. 5 на с. 50-51, а також з абз. 9-10 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 50 Висновку комісії); та абз. 1, 2 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 51 Висновку комісії);

15) абз. 2-4 на с. 65 твору № 1 збігається, починаючи з абз. 3 на с. 51 по абз. 5 на с. 51-52 твору № 2, а також з абз. 3-5 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 51 висновку комісії);

16) абз. 2 на с. 66 твору № 1 збігається з абз 2 на с. 52 твору № 2 та з абз. 6 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 51 Висновку комісії);

17) фрагмент тексту твору № 1, починаючи з абз. 4 на с. 67 по абз. 2 включно на с. 70 збігається, починаючи з абз. 3 на с. 53 по абз. 2 на с. 56 твору № 2 та з абз. 1-9 твору № 4 (відповідно до порівняльної таблиці, розміщеної на с. 51 Висновку комісії).

Отже, збіги фрагментів твору № 1 та твору № 2 свідчать, що їхнім автором є Ружицький Ю. В., який зазначений як один зі співавторів твору № 1 та твору № 2 при нероздільному співавторстві.

Твір № 2 підписаний до друку 15.01.2013 р. і вийшов у світ у 2013 році. Стаття Апарової О. В. «Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку: європейський досвід» надійшла до редакції електронного журналу «Ефективна економіка» 16.04.2013 р. (відповідь представника електронного журналу «Ефективна економіка» Кучеренко Ганни Борисівни вх. № 383-202/08 від 07.07.2020 на інформаційний запит Чернігівського національного технологічного університету (с 10.07.2020 - НУ «Чернігівська політехніка») № 202/08-869 від 03.07.2020.) Твір № 2 був підписаний до друку 15.01.2013 р., тобто раніше, ніж надійшов твір № 4 до редакції журналу.

Викладене дає підстави для висновку, що запозичення тексту без належного оформлення посилання було здійснено не авторами твору № 1 та № 2, а автором твору № 4.

Висновок по питанню 2:

академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у

розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII відсутній у науковій праці *Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, О. М. Коркоц, Ю. В. Ружицький. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 202 с., оскільки відсутнє неправомірне запозичення тексту статті Анарової О. В. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку: європейський досвід // Ефективна економіка. 2013. № 4.*

Щодо питання 3: Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Побудова моделей структурного типу з метою ідентифікації вимірів інформаційного потенціалу // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 3. С. 45-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpeu_2015_3_7 та у статті Ладонько Л. Побудова моделей структурного типу задля ідентифікації вимірів потенціалу стратегічних змін виробничо-економічних систем // Економіка природокористування і охорони довкілля. 2014. № 2014. С. 128-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2014_2014_34.

Порівняння тексту статті Шкарлет С. М. Побудова моделей структурного типу з метою ідентифікації вимірів інформаційного потенціалу // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 3. С. 45-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpeu_2015_3_7 (далі – *твір № 5*), науковій статті Ладонько Л. Побудова моделей структурного типу задля ідентифікації вимірів потенціалу стратегічних змін виробничо-економічних систем // Економіка природокористування і охорони довкілля. 2014. № 2014. С. 128-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2014_2014_34 (далі – *твір № 6*), а також

одноосібної монографії Шкарлет С. М. Інформаційна економіка: методи, моделі та технологія формування: монографія. Чернігів – Херсон: ЧНТУ МОН України, ПП Вишемирський В. С., 2014. 288 с. (далі – *твір № 7*) дає підстави для таких висновків.

Назва твору № 5 збігається з назвою підрозділу 2.3 твору № 7. Порівняння творів № 5 та № 7 дає підстави для висновку, що твір № 5 є результатом переробки та використання частини твору № 7. Твір № 7 був рекомендований до друку вченою радою Чернігівського національного технологічного університету МОН України (протокол № 2) та підписаний до друку 24.02.2014 р.

Науковий журнал «Економіка природокористування і охорони довкілля», в якому опубліковано твір № 6, було затверджено до друку вченою радою Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» 29 травня 2014 р. протокол № 5 та підписано до друку 6 червня 2014 року (електронна версія наукового журналу інформації на офіційному сайті редакції журналу (режим доступу http://ecos.kiev.ua/share/upload/journal_8.pdf). Порівняння твору № 6 та твору № 7 свідчить про наявність збігів у текстах цих творів, зокрема: с. 128-129 твору № 6 збігається з текстом, розміщеним на с. 114-120 твору № 7, за винятком окремих абзаців та таблиці, розміщеної на с. 120 твору № 7; с. 130 твору № 6 збігається з текстом, розміщеним на с. 121 – абз. 1 с. 126, за винятком таблиці 2.8.

Таким чином, публікація твору № 7, а отже, і твору № 5, який є переробленою версією твору № 7, передувала публікації твору № 6, що свідчить про відсутність запозичень у творі № 5 фрагментів твору № 6.

Висновок по питанню 3

академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII відсутній у статті

Шкарлет С. М. Побудова моделей структурного типу з метою ідентифікації вимірів інформаційного потенціалу // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 3. С. 45-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpeu_2015_3_7, оскільки немає неправомірного запозичення тексту статті Ладонько Л. Побудова моделей структурного типу задля ідентифікації вимірів потенціалу стратегічних змін виробничо-економічних систем // Економіка природокористування і охорони довкілля. 2014. № 2014. С. 128-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epod_2014_2014_34.

Щодо питання 4: Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Формування стратегій розбудови економіки інформаційного типу з метою забезпечення економічної безпеки держави // Економіка України. 2016. № 3. С. 17-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_3 та у статті Микитенко В. В., Гребенюк О. В. Формування набору стратегій для розробки адаптивних технологій управління забезпеченням економічної безпеки // Вісник економічної науки України. 2011. № 1 (19). С. 79-87. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45753/18-Mukytenko.pdf?sequence=1>.

Системне дослідження матеріалів, наданих на експертизу, статті Шкарлет С. М. Формування стратегій розбудови економіки інформаційного типу з метою забезпечення економічної безпеки держави // *Економіка України*. 2016. № 3. С. 17-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_3 (далі – *твір № 8*) та статті Микитенко В. В., Гребенюк О. В. Формування набору стратегій для розробки адаптивних технологій управління забезпеченням економічної

безпеки // *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1 (19). С. 79-87. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45753/18-Mukytenko.pdf?sequence=1> (далі – *твір № 9*) дозволило констатувати наступне.

Твір № 8 був опублікований після завершення розробки наукової теми «Формування, нарощення та раціональне використання стратегічного потенціалу економіки України», яка виконувалася протягом 2011-2015 років. Твір № 9 був опублікований у процесі розробки зазначеної теми. Тому доцільно проаналізувати документи, що передували затвердженню вказаної теми, а також ті, які відображали її виконання та її результати. На експертизу були надані документи, що передували початку розробки зазначеної наукової теми, зокрема витяг із протоколу № 04/1011 засідання Вченої ради від 21 грудня 2010 р. Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая та Доповідь на засіданні вченої ради МНТУ ім. академіка Ю.Бугая 21 грудня 2010 р. на тему «Стратегічний потенціал держави: розбудова інформаційної економіки та системи економічної безпеки» (далі – *твір № 10*), представлену в обґрунтуванні доцільності розроблення теми «Формування, нарощення та раціональне використання стратегічного потенціалу економіки України», автори – Шкарлет С. М., Микитенко В. В. Аналіз твору № 9 та твору № 10 свідчить про існування текстових збігів, зокрема с. 79-84 твору № 9 збігається зі с. 4 – абз. 1 на с. 20, за винятком таблиць № 1-5 на с. 6, 7, 10, 13-14, 16-18, 19, 20.

Про хід виконання теми дослідження свідчить науково-аналітична доповідь на тему «Економіка інформаційного типу в системі економічної безпеки держави: бінарне стратегування й управління» (2011 р.) (далі – *твір № 11*), автори – Шкарлет С. М., Микитенко В. В.

Порівняння твору № 10 та твору № 11 свідчить про збіги, окреслені в порівняльній таблиці, поданій у Висновку комісії (на с. 60-66).

Результати розробки наукової теми «Формування, нарощення та раціональне використання стратегічного потенціалу економіки України» знайшли своє відображення у Звіті про науково-дослідну роботу

«Формування, нарощення та раціональне використання стратегічного потенціалу економіки України» (остаточний термін виконання 2011-2015 роки), затвердженому ректором ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» д.е.н., доц. В. Ю. Худолей 10 грудня 2015 р. // Київ. 2015. 214 с. (далі – *твір № 12*).

Текстовий матеріал, що міститься у творі № 8 та творі № 9, збігається з текстом твору № 12, зокрема, у частині підрозділу 3.4.1 «Визначення ключових компонентів для розроблення стратегій макросистемної еволюції української економіки», що є результатом спільної праці Шкарлета С. М. та Микитенко В. В.

Викладене свідчить, що пріоритетним за датою оприлюднення – 21 грудня 2010 р. є твір № 10, співавторами якого є Шкарлет С. М. та Микитенко В. В. Твори № 8, 9, 11, 12 є похідними творами, які містять у собі в більшому або меншому обсязі фрагменти твору № 10.

Питання співавторства регулюються ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Зокрема: *«Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір.*

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить усім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

Відносини між співавторами визначаються угодою, укладеною між ними.

Право опублікування та іншого використання твору в цілому належить усім співавторам.

Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору.

У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку».

У нашому випадку, кожен зі співавторів твору № 10 використав його незалежно один від одного – твори № 8, 9 і спільно – твори № 11 та 12, не порушуючи права один одного.

Крім того, автори виконали вимогу ч. 3 п. 1 ст. 13 зазначеного закону та уклали між собою авторський договір про розподіл майнових прав на спільно створені твори, дія якого визначена 01.01.2011 – 31.12.2019 р. Відповідно до п. 3.2.1 цього договору кожен зі співавторів може вільно використовувати спільно створений науковий твір у своїй діяльності.

Викладене дає підстави для висновку, що жоден зі співавторів не порушував права один одного, а збіги, що існують у творах, авторами яких вони є, не є підставою для кваліфікації плагіату.

Висновок по питанню 4:

академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII відсутній у статті Шкарлет С. М. Формування стратегій розбудови економіки інформаційного типу з метою забезпечення економічної безпеки держави // Економіка України. 2016. № 3. С. 17-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_3.

Щодо питання 5: Чи наявний академічний плагіат у розумінні ч. 6 ст. 6, ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII та/або плагіат у розумінні пункту в) ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII у статті Шкарлет С. М. Технологія управління процесами формування та впровадження системно-універсальних детермінант розбудови економіки інформаційного типу // Економіка України. 2015. № 7.

С. 29-40 та в публікації Шаргородська В. А., Поліщук Ю. А., науковий керівник Степова С. В. (Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ) «Роль інформації в сучасній економіці». URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Informatica/4_84863.doc.htm.

Порівняння статті Шкарлет С. М. Технологія управління процесами формування та впровадження системно-універсальних детермінант розбудови економіки інформаційного типу // *Економіка України*. 2015. № 7. С. 29-40. (далі – *твір № 13*) та публікації Шаргородська В. А., Поліщук Ю. А., науковий керівник Степова С. В. (Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ) «Роль інформації в сучасній економіці». URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Informatica/4_84863.doc.htm (далі – *твір № 14*) свідчить, що Твір № 13 опублікований в Інтернеті, але для встановлення дати розміщення твору необхідно провести експертизу у сфері телекомунікаційних систем та засобів.

Серед завдань такої експертизи є встановлення фактів та способів передачі (отримання) інформації в телекомунікаційних системах та встановлення фактів і способів доступу до систем, ресурсів та інформації у сфері телекомунікацій.

Експерт може дати відповідь на питання: чи мало місце використання ресурсів та інформації в телекомунікаційній системі та в який спосіб; чи мав місце факт передачі (отримання) інформації в телекомунікаційній системі та в який спосіб та інше.

Достовірність цієї публікації викликає сумнів, оскільки посилання на конференцію та на відповідну секцію не відповідає даним, розміщеним в Інтернеті.

Зокрема, джерелом оприлюднення публікації за авторством Шаргородської В. А. та Поліщука Ю. А. могла бути збірка тез IX Международной научно-практической конференции «Современные информационные технологии в экономике и управлении предприятиями, программами и проектами» (Алушта, 12-18 сентября 2011 г.). – Харьков:

Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт», 2011 (щорічна конференція). Серед авторів, тези яких увійшли до збірки, Шаргородська В. А. та Поліщук Ю. А. не зазначені, а серед ЗВО і організацій, представлених учасниками конференції, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ не зазначений. Назва секції 4, про що є інформація в публікації Шаргородської В. А. та Поліщука Ю. А., не збігається з дійсною назвою зазначеної конференції. Висновок підтверджується інформацією, розміщеною за електронною адресою: <https://mmp-conf.org/documents/archive/proceedings2011.pdf>.

Таким чином, без встановлення дійсної інформації шляхом проведення спеціального експертного дослідження не можна говорити про будь-які запозичення та використання творів, що належать іншим авторам.

Висновок по питанню 5:

надані на експертизу матеріали не є достатніми для формулювання експертного висновку, оскільки унеможливають встановлення дати публікації Шаргородської В. А. та Поліщука Ю. А. та належності їм авторства.

Експерт у галузі права

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України,
заслужений юрист України

Н. М. Мироненко